

1946: XV. törvénycikk
a Magyarország és Csehszlovákia között lakosságcsere tárgyában
Budapesten 1946. évi február hó 27. napján kelt
magyar–csehszlovák egyezmény becikkelyezéséről.

Kihirdettetett az 1946. évi július hó 9. napján.
A megerősítő okiratok Prágában, 1946. évi május hó 15. napján cseréltettek ki.

1. §. A Magyarország és Csehszlovákia között lakosságcsere tárgyában Budapesten 1946. évi február hó 27. napján kelt magyar–csehszlovák egyezmény az ország törvényei közé iktattatik.

2. §. Az 1. §-ban említett egyezmény eredeti magyar és eredeti szlovák szövege a következő:¹ (Eredeti magyar szöveg.)

EGYEZMÉNY Magyarország és Csehszlovákia között lakosságcsere tárgyában.

A Magyar Köztársaság Elnöke és a Csehszlovák Köztársaság Elnöke elhatározván azt, hogy az országaik közötti lakosságcsere tárgyában Egyezményt kötnek, meghatalmazottaikká kijelölték: a Magyar Köztársaság Elnöke: dr. Gyöngyösi János külügyminiszter urat, a Csehszlovák Köztársaság Elnöke: dr. Clementis Vladimír külügyminisztériumi államtitkár urat, akik jó és kellő alakban talált meghatalmazásaik kicserélése után a következő cikkeken állapodtak meg.

I. cikk

Minden, Magyarországon állandó lakóhellyel bíró szlovák és cseh nemzetiségű személy, aki az alább meghatározott feltételek mellett a Csehszlovákiába való áttelepülésre irányuló szándékát kinyilvánítja,² áttelepítettik anélkül, hogy a magyar kormány ezt megakadályozná. A csehszlovák kormánynak indokolt esetekben jogában áll, hogy az előző bekezdésben megjelölt személyek áttelepülését ellenezze.³ Amennyiben a magyar kormány ennek az ellenzésnek megalapozottságával szemben kifogást emelne, a X. cikk szerint létesítendő Vegyesbizottság dönt. Az első bekezdés értelmében megjelölt személyek magyar állampolgársága megszűnik és a nevezettek magának az áttelepülésnek a ténye által teljes joghatállyal csehszlovák állampolgárokká válnak, amennyiben eddig nem lettek volna azok. Ugyancsak az áttelepülés ténye folytán ezek a személyek mentesülnek Magyarországgal szemben minden állampolgári kötelezettség alól és Magyarország is mentesül velük szemben minden kötelezettség alól.

II. cikk

Az első cikkben megjelölt személyek áttelepítésének előkészítése, az érdekeltek által tett, az áttelepülésre vonatkozó szándékot magában foglaló nyilatkozatok átvétele, továbbá az áttelepítésnek megszervezése céljából a csehszlovák kormány a saját költségén és tetszése szerint összeállított Különbizottságot fog Magyarországra küldeni. A Különbizottság és a magyar hatóságok közötti érintkezés megkönnyítése végett magyar kormány a Különbizottságnak egy összekötő megbízottat fog rendelkezésére bocsátani, megfelelő számú beosztottal.

III. cikk

A magyar kormány az ennek az Egyezménynek II. cikkében megjelölt Különbizottságot a feladatának teljesítéséhez szükséges minden támogatásban és védelemben részesíteni fogja. Nevezetesen a Különbizottságnak, tagjainak és személyzetének jogában fog állni, hogy Magyarország területén szabadon közlekedjék, a szlovák és cseh nemzetiségűnek tekinthető személyekkel érintkezzen, a sajtó és a rádió útján nyilvános felhívásokat bocsásson ki, az áttelepítendő személyekről névjegyzékeket állítson össze és ezeknek személyi, anyagi és társadalmi viszonyaira nézve és egyéb, az áttelepítés szempontjából tekintetbe veendő körülményeire nézve tájékozódjék. A Különbizottság, annak tagjai és személyzete, tartózkodni fognak minden olyan tevékenységtől, valamint magatartástól, amely a Magyar Köztársaság szuverenitásával össze nem egyeztethető, vagy a magyar néppel szemben elenséges volna.

IV. cikk

Az első cikkben említett nyilatkozatokat a Különbizottság ennek az Egyezménynek aláírásától számított 3 hónapi határidőn belül veszi át. Igazolt késedelem esetén a Különbizottság ilyen nyilatkozatokat további egy hónapon belül is átvehet. Az első bekezdésben említett határidő lejártától számított egy hónapon belül a Különbizottság közölni fogja a magyar kormánnyal azoknak a személyeknek a névjegyzékét, akik nyilatkozatukat az eredeti határidő alatt tették meg. Azoknak a személyeknek a névjegyzékét, akik a póthatáridő alatt nyilatkoztak, ennek a lejártától számított 15 napon belül kell átadni.

V. cikk

A Magyarországból Csehszlovákiába áttelepítendő szlovákokkal és csehekkel egyenlő számban olyan Csehszlovákiában állandó lakóhellyel bíró magyar nemzetiségű személyek telepíttetnek át Magyarországra, akik a Csehszlovák Köztársaság Elnökének a német és magyar nemzetiségű személyek csehszlovák állampolgárságának rendezése tárgyában kiadott, 1945. augusztus 2-án kelt rendelete (Törvénygyűjtemény 33/1945. szám) értelmében csehszlovák állampolgárságukat elvesztették. Az előző bekezdésben említett számon felül jogában áll a csehszlovák kormánynak Magyarországra áttelepíteni olyan Csehszlovákiában állandó lakóhellyel bíró; magyar nemzetiségű személyeket is, akikről a VIII. cikkben van szó. Ennek az Egyezménynek aláírásától számított 6 hónapi határidőn belül a csehszlovák kormány közölni fogja a magyar kormánnyal azoknak a személyeknek a névjegyzékét, akiket áttelepítésre kijelölt.⁴ A magyar kormány kötelezi magát, hogy az így áttelepített személyeket területére befogadja.⁵ Ezek a személyek már magának az áttelepítésnek ténye által magyar állampolgárokká válnak, amennyiben nem lennének azok. Ugyancsak az áttelepítés ténye folytán az említett személyek mentesülnek Csehszlovákiával szemben minden állampolgári kötelezettség alól és Csehszlovákia is mentesül velük szemben minden kötelezettség alól.⁶

VI. cikk

Az áttelepített személyeknek minden lehetőségük meg lesz arra, hogy minden ingóságukat magukkal vihessék.⁷ Hasonlóképpen megkönnyítik a vagyonukra vonatkozó jogok átruházását is.⁸ A részleteket az ennek az Egyezménynek X. cikkében megjelölt Vegyesbizottság

fogja megállapítani.⁹ Az áttelepülő személyek az áttelepítés ténye folytán nem sújthatók adókkal, közterhekkel vagy illetékekkel és javaik elszállítása nem akadályozható meg azon a címen, hogy a nevezettek köztartozásainak még nem tettek eleget. Az áttelepülő személyek javai a ki- és bevitel alkalmával nem esnek sem vámok, sem ki- és beviteli illetékek alá; valamint nem vonatkoznak rájuk a kiviteli tilalmak és korlátozások sem, kivéve azokat a hatályban lévő rendelkezéseket, amelyek a történelmi műértékek védelmére vonatkoznak. Az áttelepülők nem vihetnek magukkal olyan iratanyagot, iratcsomókat, bizonyító erejű iratokat és egyéb olyan okmányokat sem, amelyek a kereskedelmi, ipari és mezőgazdasági vállalatok zavartalan és akadálytalan működésének biztosításához szükségesek, valamint olyan bizonyító erejű okmányokat és iratokat sem, amelyek az elhagyott állam területén maradt ingatlanokra vonatkoznak.¹⁰

VII. cikk

Az áttelepített személyek ingatlanára vonatkozó tulajdonjog átszáll arra az államra, amelyet elhagytak.¹¹ Annak a kártérítésnek az összegét, amellyel a jogot megszerző állam ezen a címen tartozik, a Vegyesbizottság fogja megállapítani. Nem jár kártérítés az ingatlanok 50 hektárt meghaladó része után. Az ekként megállapított kártérítési összegek kiegyenlítése a Magas Szerződő Felek között a pénzügyi természetű egyéb követelések és tartozások tárgyában létesítendő egyetemes rendezés keretében fog megtörténni, kivéve azokat a tartozásokat, amelyek a Magyar Köztársaságot a jóvátételi kötelezettségekből kifolyólag (a Moszkvában, 1945. évi január hó 20-án aláírt Fegyverszüneti Egyezmény 12. pontja értelmében) terhelik.

VIII. cikk

Az V. cikk első bekezdésében meghatározott számon felül Csehszlovákiából Magyarországra áttelepíthetők olyan, Csehszlovákiában állandó lakóhellyel bíró magyar nemzeti-ségű személyek is, akik a Szlovák Nemzeti Tanácsnak 1945. évi május hó 15-én 33. szám alatt kihirdetett rendelete 1–4. §-aiban megjelölt bűncselekményeket követtek el. Ugyanez vonatkozik azokra a személyekre is, akik ugyanennek a rendeletnek 5. §-ában megjelölt bűncselekményeket követtek el, azzal, hogy ez utóbbiaknak száma nem haladja meg az ezret. Azok a személyek, akik az idézett rendelet 1–4. §-ainak hatálya alá esnek, a VI. és VII. cikkeken foglalt kedvezményekben nem részesülnek.¹²

IX. cikk

Az áttelepülő személyeknek az áttelepülés alkalmával minden könnyítést meg kell adni. A két kormány az áttelepítés végrehajtására egymásnak kölcsönösen minden segítséget és könnyítést megad.¹³ A csehszlovák kormány nevezetesen készségét fejezi ki, hogy a magyar kormányt a vasúti gördülőanyag rendelkezésre bocsátásával segítse. Az ennek az Egyezménynek első cikkében megjelölt személyek áttelepítésének költségeit a Csehszlovák Köztársaság, az Egyezmény V. cikkében megjelölt személyek áttelepítési költségeit pedig a Magyar Köztársaság viseli. Az áttelepítés technikai keresztülvitelére és pénzügyi lebonyolítására vonatkozó irányelveket az Egyezmény X. cikke alapján létesítendő Vegyesbizottság fogja megállapítani.¹⁴

X. cikk

A jelen Egyezmény végrehajtásának megkönnyítése céljából Vegyesbizottságot kell alakítani. Ez a Bizottság négy tagból fog állni, akik közül kettőt a magyar kormány, kettőt pedig a csehszlovák kormány fog kijelölni. A tagok költségeit és tiszteletdíjait az a kormány viseli, amely őket kijelölte. A Bizottság egyéb kiadásait a két kormány egyenlő részben viseli. A Vegyesbizottság eljárási szabályzatát maga állapítja meg¹⁵ és ebben egyebek között gondoskodni fog a feladatának elvégzéséhez szükséges szakértők és szakközegek közreműködéséről,¹⁶ valamint arról, hogy a két kormánynak módjában álljon álláspontját a Bizottság előtt megbízottak útján kifejteni. A Vegyesbizottság hatáskörébe tartozik, hogy foglalkozzék mindazokkal a kérdésekkel, amelyeket az Egyezmény hozzá utal vagy az Egyezmény végrehajtására és magyarázatára vonatkozó minden egyéb olyan kérdéssel, amelyet a Szerződő Felek valamelyike eléje terjeszt.

XI. cikk

A Vegyesbizottság határozatait egyhangúlag hozza.¹⁷ Abban az esetben, ha egyhangú határozat nem érhető el, a Bizottság az ügyet egy, az Egyesült Nemzetek valamelyik tagjának állampolgárai közül közös megegyezéssel választott Elnök vezetése alatt újból tárgyalja. Amennyiben ez a tárgyalás sem vezetne megegyezéshez, az ekként kiegészített Bizottság szótöbbséggel határoz. A Magas Szerződő Felek kötelezik magukat, hogy a Bizottság által hozott valamennyi határozatot végrehajtják.

XII. cikk

Ennek az Egyezménynek határozatai nem alkalmazhatók azokra a magyar nemzetiségű személyekre, akik 1938. november 2. után telepedtek le a Csehszlovák Köztársaság területére.

XIII. cikk

Ez az Egyezmény semmiben sem érinti a Magyar Köztársaságnak a Magyarországgal Moszkvában, 1945. évi január hó 20-án aláírt Fegyverszüneti Egyezményből eredő kötelezettségeit.

XIV. cikk

Ezt az Egyezményt a Magas Szerződő Felek meg fogják erősíteni. A megerősítő okiratok Prahában fognak kicseréltetni, mihelyt lehetséges. Az Egyezmény a megerősítő okiratok kicserélésének napján lép hatályba. Az Egyezmény II. cikkében meghatározott Különbizottság az Egyezmény aláírásával megkezdheti működését. Ennek hitelül a meghatalmazottak ezt az Egyezményt aláírták és pecsétjükkel ellátták. Kelt Budapesten, két magyar és szlovák nyelvű eredeti példányban, 1946. évi február hó 27. napján.

Dr. Gyöngyösi János s. k. (P. H.) Dr. V. Clementis s. k. (P. H.)

FÜGGELÉK

a Magyar Köztársaság és a Csehszlovák Köztársaság között lakosságcsere tárgyában létrejött Egyezményhez.

A Magyar Köztársaság és a Csehszlovák Köztársaság között lakosságcsere tárgyában létrejött Egyezmény aláírása alkalmával a Magas Szerződő Felek meghatalmazottjai az alábbi rendelkezésekben állapodtak meg:

AZI. CIKKHEZ

1. bekezdés. A Csehszlovákiába való áttelepülésre irányuló szándékát jogérvényesen kinyilváníthatja az el nem vált feleség nevében annak férje, a törvényes, 18 évesnél nem idősebb gyermek nevében atya, a természetes, 18 évesnél nem idősebb gyermek nevében anyja, gyámság vagy gondnokság alatt álló személy nevében ennek gyámja vagy gondnoka.

2. bekezdés. A Csehszlovákiába való bebocsátásnak ezen bekezdés szerinti megtagadása egyebek között az alábbiakkal indokolható: kifejezetten demokráciaellenes magatartás; ellenséges cselekedetek elkövetése a szlovák vagy cseh nemzet, illetve az Egyesült Nemzetek valamelyike ellen; súlyos természetű közönséges bűncselekmények.¹⁸

3. bekezdés. A Magyarországból Csehszlovákiába áttelepülő szlovákok és csehek számára be kell tudni azokat a Magyarországon állandó lakóhellyel bírt szlovák vagy cseh nemzetiségű személyeket is, akik Magyarországból Csehszlovákiába távoztak annak felszabadulása után.

A III. CIKKHEZ

Avégből, hogy a csehszlovák Különbizottság feladatát sikerrel láthassa el, a magyar kormány különösen az alábbi intézkedéseket fogja megtenni: meghagyja az összes közigazgatási hatóságoknak – az államiaknak éppen úgy, mint az önkormányzatiaknak – a közbiztonsági hatóságoknak és szervezeteknek, továbbá az összes állami és egyéb közhatósági tisztviselőknél, hogy amennyiben a csehszlovák Különbizottsággal, ennek tagjaival és személyzetével érintkezésbe kerülnek, semmi olyat ne cselekedjenek, ami ezeknek működését akadályozhatná, ellenkezőleg, küldetésük elvégzését a lehetőség szerint könnyítsék meg. A szlovák vagy cseh nemzetiségűnek tekinthető személyekkel való érintkezés joga magában foglalja azt is, hogy az illetékes magyar hatóságoknál történő előzetes, szabályszerű bejelentés után minden községenként nyilvános gyűlés tartható. A csehszlovák Különbizottság, ennek tagjai és személyzete, a nyilvános szónoklatokban, a sajtóban és mindennemű propaganda nyomtatványban, valamint a rádióban is kizárólag a szlovák vagy a cseh nyelvet fogják használni. A magyar kormány minden lehetőt meg fog tenni, hogy a csehszlovák Különbizottságnak a magyar rádióban adásidők álljanak rendelkezésére olyan módon, hogy a Különbizottság adásait a lakosság zöme hallgathassa. (A nap folyamán a munkaidőn kívül sugárzott adások.) A magyar kormány a csehszlovák Különbizottságnak a nyilvános gyűlésekre, a hivatali és irodai célokra a szükséges helyiségeket rendelkezésre fogja bocsátani. A Különbizottságnak hatheti idő áll rendelkezésére, hogy a propaganda-tevékenységét Magyarországon a jelen Egyezménynek és Függeléknek rendelkezései szerint kifejthesse. Ez a hathetes határidő 1946. március 4-ével kezdődik.

AZ V. CIKKHEZ

Az áttelepítendő magyarok számára be kell tudni azokat a személyeket is, akik Magyarországra már áttették vagy átköltöztek, azoknak a kivételével, akik ennek az Egyezménynek VIII. cikke alá esnek. Abban az esetben azonban, ha az ebbe a kategóriába tartozó szemé-

lyek a csehszlovákiai bíróságok előtt jelentkeznének és azok őket felmentenék, ezeket a személyeket is bele kell számítani a kicserélendő magyarok számába. Ez a Függelék az Egyezmény kiegészítő része. Ennek hitelül a meghatalmazottak ezt a Függelékét aláírták. Kelt Budapesten, két magyar és szlovák nyelvű eredeti példányban, 1946. évi február hó 27-ik napján.

Dr. Gyöngyösi János s. k. (P. H.)

Dr. V. Clementis s. k. (P. H.)

A 3. §. jelen törvény kihirdetése napján, azonban az 1. §.-ban említett egyezmény életbelépésétől kezdődő hatállyal lép életbe. Végrehajtásáról az érdekelt miniszterek gondoskodnak.

¹Csak a magyar szöveget közöljük. Szövegközlésünk forrása: *Magyar Törvénytár* 1946. évi törvénycikkek. 64–71.

²Az áttelepítésre jelentkezett személyeknek különleges jogi helyzetére nézve lásd a Vegyesbizottság 7. számú véghatározatát (*Magyar Közlöny*, a továbbiakban M. K. 192.).

³A közönséges, katonai vagy politikai bűncselekmények miatt üldözött vagy elítélt személyek áttelepítésére nézve lásd a Vegyesbizottság 15. számú véghatározatát, a közönséges bűncselekményekre vonatkozó adatok megjelölésére pedig a 4. számú véghatározatot (mindkettő M. K. 192.).

⁴Az áttelepítésre kijelölt személyeknek a Vegyesbizottság 7. számú véghatározata különleges jogi helyzetet biztosít (M. K. 192.).

⁵Lásd a 12. jegyzetet.

⁶A Csehszlovákiából áttelepített közszolgálati alkalmazottak, nyugdíjasok, özvegyek és árvák ellátása tárgyában lásd a 24.530/1946. M. E. számú rendeletet (M. K. 293.).

⁷Az ingóságok el- és átvitelére vonatkozó elveket a Vegyesbizottság 10. számú Véghatározata állapította meg (M. K. 204:). Lásd a 7. számú véghatározat III. fejezetét is. (M. K. 192:).

⁸A Csehszlovákiába áttelepült személyek lakosainak és más helyiségeinek igénybevétele és bérlete tekintetében a 12.110/1946. M. E. számú rendelet rendelkezett (M. K. 241.).

⁹Az áttelepülők visszahagyott vagyonának összeírására nézve lásd a Vegyesbizottság 10. számú véghatározatát, – értékelésére nézve a 11. számú véghatározatot, - vagyonuknak a vagyonösszeírás napjáig való kicserélésére nézve pedig a 12. számú véghatározatot (mind M. K. 192.).

¹⁰Az áttelepülés alkalmával átvihető okmányok tekintetében lásd a Vegyesbizottság 2. számú véghatározatát (M. K. 192.).

¹¹A lakosságcserevel kapcsolatban egyes magyarországi községekben fekvő ingatlanok forgalmát a 12.600/1946. M. E. számú rendelettel módosított 6850/1946 M. E. sz. rendelet (közölve alább II. 32. és 31.) korlátozta, majd pedig az ilyen ingatlanvagyonra vonatkozó kérdéseket a 10.000/1946, M. E. számú rendelet szabályozta (közölve alább II. 34. alatt). Az utóbbi rendelet 3. és 7. §-aiban említett bizonyítványok kiadását a 11.040/1946. M. E. számú rendelet (közölve alább II. 34. alatt) az áttelepítési kormánybiztos hatáskörébe utalta. Az áttelepülők hátrahagyott ingatlanainak összeírására nézve lásd a Vegyesbizottság 10. számú véghatározatát, – értékelésére a 11. számú véghatározatot, – vagyonuknak a vagyonösszeírás napjáig való kicserélésére nézve pedig a 12. számú véghatározatot (mind M. K. 192.).

¹²A jelen cikkben foglalt jogkövetkezmények a Vegyesbizottság 20. számú véghatározata szerint nem vonatkoznak a cikk hatálya alá tartozó személyek családtagjaira (M. K. 204.).

¹³Az áttelepülők utazási engedélyeinek megszerzésére nézve lásd a Vegyesbizottság 19. számú véghatározatát (M. K. 204.); az áttelepítési terv előkészítése érdekében az áttelepülők sorából kijelölt bizalmi személyek útiokmányaira nézve pedig a 24. számú véghatározatot.

¹⁴Lásd a Vegyesbizottság 8. és 9. számú véghatározatait; a lakosságcserevel kapcsolatos közlekedési kérdések tekintetében lásd a 14. számú véghatározatot (mind M. K. 192.).

¹⁵Az eljárási szabályok a M. K. 151. számában tétettek közzé; kiegészítette a 13. számú véghatározat (M. K. 192.).

¹⁶A szakértői bizottságokra nézve lásd a 3. számú véghatározatot (M. K. 192.): A véghatározatok hatálya tekintetében a 17. számú véghatározat rendelkezik (M. K. 204.),

¹⁷A Vegyesbizottság véghatározatai közül eddig az 1–15. számú véghatározatok (M. K. 192.), valamint a 16–20. és 24. véghatározatok (M. K. 204.) tétettek közzé.

¹⁸Az ilyen magatartásra, illetőleg cselekményre vonatkozó adatok megjelölésére nézve lásd a Vegyesbizottság 4. számú véghatározatát (M. K. 192.).